

ATESTĂRI DOCUMENTARE PRIVIND CEREMONIALUL NUNȚII ÎN GORJ

LIVIU POENARU

Dintre ceremonialurile de veche tradiție, nunta este una dintre cele mai ample manifestări sărbătorești. Limitat în timp, trei zile, ritualul nunții își desfășoară amplul spectacol în prezența unor personaje de mai mare sau mai mică importanță: mire, mireasă, socri mari și mici, nași, băiat de brad, cumnat de mină, lăutari, colăcari etc. Ea, nunta, este atestată de folclor și de documente. Este prezentă și în literatură. Poetul Vasile Alecsandri spunea, în **Poezii populare române** (ediția din 1886), că „însurătorile sînt pentru români un prilej de mari veselii”, iar gorjeanul Tudor Arghezi le-a adresat tinerilor miri o urare, în stilul colăceriilor: „Să trăiască mirii săi / Viață lungă amîndoi / El frumos și ea frumoasă / Două fire de mătasă” „(Urare de nuntă)”.

În lucrarea de față ne-am propus a nota cîteva dovezi privind ceremonialul nunții la gorjeni, din secolele XVII—XX. Materialul ce-l vom prezenta a fost excerptat din culegerile de folclor apărute în Gorj, sub egida C.J.C.E.S., „Folclor din Gorj”, vol. I, **Cîntece din bătrîni**, culegere îngrijită de Antonie Dijmărescu, Tîrgu-Jiu, 1969, și volumul III, **Cîntece de pe Jilțuri**, culegere realizată de Adrian Em. Popescu, Tîrgu-Jiu, 1977, din „Răspunsuri la Chestionarul lingvistic” al lui B.F. Hașdeu, manuscrisele înregistrate la Academia Română cu numerele 3422 (cu răspunsuri din localitățile Fio-rești, Căpreni, Poiana, Țîntăreni) și 3423 (Fălciu, Cîlcești și Polovragi) din anii 1884—1885. Și, nu în ultimul rînd, lucrarea **Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiohia în Țările Române** (1653—1658) de sirianul Paul de Alep, teză pentru licență în istorie de Emilia Cioran, București, 1900, pp. 189—194.

Vom urmări părțile constitutive ale spectacolului nunții, formate, după cum notează Ioan Meitoiu în **Spectacolul nun-**

ților, monografie folclorică, Buc., 1969, din : Date ce premerg prologul nunții, actul I (peșitul, logodna, pregătirea nunții), actul 2 (nunta propriu-zisă), actul 3 (masa, jocul) și epilogul (evenimente după nuntă).

Pentru ușurarea trimerilor vom nota : F 1, 3, Hașdeu, Alep.

Pentru întemeierea unei familii era și este necesar ca tinerii să se cunoască. Prilejul se ivea la horă, la „danț”, la poartă, la „taină”. Îndrăgindu-se, hotărau a-și convinge părinții să-i dea unul după celălalt, dar, mai întâi, își testează „soarta” în seara de Sfântu Vasile. Atunci, se adună fetele și băieții la un loc și pun o strachină, pieptene, cărbune, oglindă, păr, inel, bani de argint etc. Fiecare ridică strachina și ia ce se nimerește. Așa crede că vor fi soțul sau sotia (Hașdeu, Poiana, 164). Tînăra îl atenționează : „Nu umbla cu gînduri rele / Vin' la maica de mă cere / Și du-mă la tine-acasă, / Cum se duce o mireasă” (F.3, p. 103), sau „Spune-mi neiculiță mie / De mă duci la cununie?” (F.3, p. 97). Întîlnirile se repetă, fata primindu-l cu „batista la portiță” ; „Drăguța mă aștepta / Cu batista în portiță” (F.3, p. 126). Așteptatul cu batista era primul semn de primire a peșitorului. Cele două versuri sînt prezente într-un „Cîntec din 1837”, transcris din chirilică și publicat de Constantin A. Gherghinescu din Cojmănești în „Culegeri de acte și documente despre unele sate oltene”, vol. II, p. 86.

Urma consimțămîntul părinților. Alteori aceștia se opuneau alegerii înrăgostiților, alegînd ei pe altcineva : „Și-a venit unul din lume, / Nevăzut, necunoscut, / Ala, mamă, ți-a plăcut ; / Aluia m-ai îmbunat / Și cu el m-ai cununat” (F.3, p. 96). După consimțămîntul părinților, urmează așezatul (Hașdeu, Căpreni, 104, Florești 191, Poiana 390 r). Se fixează și zestrea fetei (Polovragi, 235, Cîlcești 233, Fălcu 238). La 1657, de cînd avem notațiile pe marginea „Călătoriilor Patriarhului Macarie...”, zestrea consta „în haine și mobilă... Pentru că mireasa înzestrea pe ginere... Dacă au copii, zestrea revine soțului... Dacă ea moare fără urmași, toată zestrea revine tatălui ei” (Alep). La logodnă, ginerele dă miresei „inelul de logodnă” : „Cu inelul de argint / Cu care s-a logodit” (F.3, p. 34).

Graba tinărilor de a-și lua iubita este temperată pînă la cununie : „Gîndește-te cum mi-e mie, / Să mă despart de Tete / Fără roși de cununie” (F.3, p. 103).

Urmează pregătirile pentru nuntă, fiind aleși nașii, cumnații de mînă, băiatul de brad. Prezența lor în ceremonialul nunții e alestată de răspunsul la întrebarea 122 din „Chestionar...”, informatorul din Poiana notînd ca personaje ale nunții „cuscri, nași, fini”. Lor li se adaugă „socri și nurori” : „Pe la case cu zăbrele, / Păzite de soacre rele, / Cu norele frumușele”, „ginere, mireasă, frații mirilor” (F.3, p. 109 ; Alep). Nu lipsește nici soacra mică : „Soacră mică fii voioasă / C-ai avut fată frumoasă” (F.3, p. 155).

În alaiul de nuntă, pentru aducerea miresei, se află colăcerii. Colăceriile sînt un fel de basme, ce se spun la nuntă. Ele începeau la Florești (Hașdeu, p. 197 r) astfel : „Bună dimineața boieri / — Bună dimineața ; / Cine sînteți dumneavoastră / Să ne luați seama noastră?”. La mire „se adună o mulțime de brazi, cărora li se ascut cozile și se așează pe lingă ziduri de jur-împrejur, la ușă în dreapta și stînga și pe drum, de ambele părți, de la biserică pînă acasă. Acesta este semnul nunții înainte de a se săvîrși” (Alep). La întrebarea despre semnificația brazilor, autorului „Călătoriilor...” i s-a răspuns : „După cum frunzele acestui pom nu cad niciodată, și sînt totdeauna verzi și cu fruct, tot astfel Dumnezeu să dea mirelui și miresei”.

Sosirea alaiului este vestit de tineri călăreți, ce primesc „șaluri în dar (...) Ginerile primește și el în dar un cal, cu șa, ham și căpăstru de la socrul său (...) Intrînd în curte, părinții ginerelui îi întîmpină, apoi pornesc spre biserică” (Alep).

Urmează masa, darul și jocul : „După cîtva timp se aduse într-o cutie cîteva șaluri — așa-i obiceiul — și o scribă, care venise înainte și scrisese numele tuturor persoanelor de la masă. De fiecare șal era cusută o bucată de hîrtie, pe care sta scris numele persoanei căreia era să-i fie dat (...) Acele șaluri s-au împărțit la toți oaspeții (...) Apoi, se aduse o tavă mare și primul căruia i-o prezentă (...) puse pe ea, în onoarea tinerei perechi, o sumă oarecare de lei ; după el toți ceilalți oaspeți au prezentat darurile lor (...) Același lucru s-a petrecut și la femei, în apartamentul lor” (Alep).

Veselia generală se amplifică: „Hai să bem vinul cu troaca / Că se prinse-n joc și soacra“, „Hai, de brîu, de brîu, de brîu / Că mireasa n-are brîu“ (F.3, p. 151). „Vino, vino să te-nvirt / De nu-ț' ie de min' urit, / Vin' să te-nvirtesc odaltă, / Dacă n-ai fi supărată!“ (F.1, p. 154). Și veselia continuă pînă la miezul nopții (Alep), urmînd ca luni dimineața să se plece pe cuscri, sau „pe calea primară“ (Hașdeu, Poiana, 399 r, Țințăreni, 479 r, răspuns la întrebarea 133).

Și nu lipsește epilogul nunții, cînd tinerii se instalează „la casele lor“, femeia devenind „cheia casei“: „Servetul cu banii s-a dat ei, precum cheile curților, ce aparțineau soțului ei, și ale casei, pimnițelor (...) fiindcă în țara asta femeia e păzitoare a tezaurilor bărbatului ei și cheile sînt totdeauna atîrnate de brîu (!) Ea șade întotdeauna în fruntea mesei și soțul alătura, în dreapta ei“ (Alep).

Uneori, căsătoria are un sfîrșit neplăcut, mai ales cînd este făcîndă fără voia fetei sau a soacrei: „Foaie verde de-un susai. / Tînără mă măritai, / Soacră rea și bărbat luai“ (F.3, p. 99), „Maică, de vrei să mă ai, / Ia o căruță cu cai / Și un car cu patru boi, / Să-mi iei zestrea înapoi“ (F.3, p. 91).

Iată, așadar, cîteva atestări documentare, ce au darul a releva, o dată în plus, perenitatea folclorului și în această zonă a țării. Timp de trei secole, obiceiul nunții gorjenești a rămas aproape același. Pentru că și azi se petește, se cunună și se spun colăceriile în localitățile amintite. Și azi, nașii, cumnații de mîină, băiatul de brad, socri etc. sînt personaje în ceremonialul nunții.

Sperăm că viitoare cercetări documentare să completeze datele furnizate de noi și să aducă noi argumente asupra perpetuării în vreme a acestui frumos obicei.